

Náměty k samostudiu

Pro potřeby samostudia jsem okomentovala sylaby vložené do IS v těch okruzích, k niž jsme se podrobněji nedostali na přednáškách. Neděste se množství autorů a děl – důležité je, abyste každý jev či tendenci uměli doložit nějakým příkladem.

Nejlepší je, když se při studiu obklopíte přímo beletristickým materiálem, když si knížky prolistujete v knihovně či v knihkupectví. Mnohé z nich jsou tak útlé a stručné, že nebude problém přečíst je celé (například na takovou Pohádku o Ipsíkovi od A. F. Holasové vám bude bohatě stačit 15 minut i s pokocháním se ilustracemi).

Pokud vás odkazují na recenze či odbornou literaturu, je to hlavně proto, abyste vlastní dojmy a názory mohli porovnat s jinými.

Autorská pohádka od 90. let 20. století do současnosti, imitativně-inovační typ (E. Šaloun, M. Kubátová, J. Kincl, V. Klimtová, I. Gálová), nonsensově-parodický typ (A. Mikulka, P. Ouředník, M. Macourek, J. Kahoun, Z. Svěrák, P. Šrut), imaginativní typ (K. Šiktanc, D. Fischerová, J. Stránský). Žánrové experimenty – pohádkové travestie (M. Wagnerová, S. Fischerová). Pohádky didaktického charakteru (M. Drijverová, I. Březinová, P. Brycz, D. Krolupperová, M. Kratochvíl). Rozvoj adaptací pohádek, mýtů a bájí, častý výskyt dříve cenzurovaných látek jako židovské, romské, americké aj. (P. Šrut, H. Doskočilová, L. Pavlát, J. Vladislav). Vzdávající zájem o lokální folklor (V. Hulpach, M. Motlová, v moravském regionu např. M. Šrámková). Rizika vyplývající z komerčního přístupu (nekvalitní jazyková úprava, produkce nadnárodních nakladatelství, stírání svérázu původních předloh apod.).

Bližší informace o pohádce naleznete v publikaci Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990-2010 (bibliografický údaj viz doporučenou literaturu v IS). Přečtěte si vstupní kapitulu a potom podle potřeby můžete doplnit a zpřesnit vaše představy o současné pohádce četbou dalších kapitol. Soustřeďte se zejména na typologii pohádky – uvedené příklady vám ji pomohou zpřesnit.

Próza s dívčí hrdinkou – průlom tematických tabu, invaze substandardních textů. Tzv. pomocná literatura s dívčí hrdinkou (E. Bernardinová, I. Březinová), triviální literatura (L. Lanczová), kvalitativní posuny v románech pro dívky (H. Bořkovicová, I. Procházková, J. Štroblová, I. Březinová).

Přečtěte si studii Svatavy Urbanové Podoby dívčího románu a jeho recepce (naleznete ji v knize Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století, bibliografický údaj viz doporučenou literaturu v IS). Tam je naznačen vývoj prózy s dívčí hrdinkou v 90. letech 20. století – převládala snaha zpracovat atraktivní (a dříve tabuizovaná) témata; mnohdy takovým způsobem, aby se čtenářkám zároveň dostalo ponaučení. Vedle toho řada autorů pochopila atraktivitu žánru a zcela rezignovala na umělecké hodnoty (L. Lanczová, pozdější tvorba S. Rudolfa).

K umělecky hodnotné tvorbě se řadí například Iva Procházková (zde upozorňuji zejména na román Nazi – recenzi naleznete na iLiteratura.cz).

Zajímavé žánrové obohacení přináší dílo Ivony Březinové. Ve volném cyklu Holky na vodítku (prolistujte si alespoň jeden díl a všimněte si i komiksově stylizované obálky J. G. Danglára, kde vizáž hlavních hrdinek kontrastuje s konvencí půvabných dívčích tváří na obálkách dívčích románů) spojuje dívčí příběhy s návodnou a výchovnou instrukcí. Ličí zde problémy závislosti (narkomanie, gamblerství, bulimie a mentální anorexie) a zajímavého efektu dosahuje zvolenou vypravěčskou strategií. Střídá se zde přímý vypravěč (deníkové pásmo, v němž hrdinky jako součást léčebné terapie ličí své problémy od dětství až po nejvyhrocenější situaci, kdy se dostaly

do léčebny) s personálním vypravěčem (kronikářské pásmo z prostředí léčebny, v němž se zobrazuje postupné uzdravování a stabilizace životní situace dívčích hrdinek). Obě pásma se tak kontrastně protínají (v okamžiku, kdy deníkové vyprávění kulminuje a ukazuje hrdinku v nejkritičtějších okamžiku, kronikářské vyprávění naznačuje optimistické vyústění).

Březinová je rovněž autorkou netradičního volného cyklu dívčích románů, který v narážce na své příjmení a na počínající písmeno všech názvů nazývá „béčkový“. Recenzi dílu *Blbnutí s Oskarem* naleznete na iLiteratura.cz; sami prolistujte alespoň jeden díl, abyste si uvědomili, jak autorka kontaminuje různé žánrové postupy (prvky cestopisu, literárněhistorické příručky...) a sleduje vlastně i naučný cíl.

Filozofizace prózy pro děti a mládež (D. Fischerová, I. Procházková, M. Míková)

Vysvětlení pojmu „filozofizace“ naleznete ve studii *Filozofizace literatury pro děti a mládež* (viz publikaci *Sedm klíčů k otevření české literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*). K autorům, které můžeme přiřadit k tomuto směřování tvorby pro děti, řadíme mimo jiné Josteina Gaardera (uvažujte v těchto souvislostech o jeho knize, kterou máte v četbě). Na iLiteratura.cz naleznete recenzi knížky Marky Míkové *Škvíry*. Vzpomeňte si rovněž na *Duhové pohádky Daniely Fischerové*, které lze k dílům s filozofickou tendencí přiřadit.

Próza s přírodní tematikou, ekologický apel, orientace na mladší čtenáře v souvislosti s televizními pořady (I. Březinová, V. Chaloupek), propojení s obrázkovou knihou a sledováním naučných cílů (J. Dvořák).

Všimněte si zejména knížek Jiřího Dvořáka (vydává je nakladatelství Baobab, na jehož webových stránkách naleznete i ukázky z Dvořákových knížek). Vedle příběhů (například *Minimax a mravenec*), v nichž propojuje příběhovou složku s tou naučnou, píše tzv. „encyklopedie příběhem“ – *Havětník, Rostlinopis*. Prolistujte (alespoň virtuálně) některou z nich; naleznete tam i zajímavou inspiraci pro vlastní pedagogickou praxi. Příběhovou encyklopedií je i publikace Terezy Vostradovské *Hravouka*, která byla nominována na ML (recenzi najdete na iLiteratura.cz).

Pohádkové příběhy s přírodní tematikou, snoubící se s naučnými ambicemi, píše a kreslí Aneta Františka Holasová (*Lumír včelaří, Pohádka o Ipsíkovi*). Nezapomeňte také na texty Daniely Krolupperové (vedle knížky *Zákeřné keře*, kterou máte v četbě, napsala další v podobném osvědčeném formátu: *Mizící hmyzíci, Jde sem lesem...*).

Obrázkové knížky (bilderbuchy, ikonotexty), renesance zájmu o obrázkové knížky, obrázkové knížky s pohádkovým laděním či příběhy z dětského života (P. Nikl, P. Čech, M. Skála), naučně orientované obrázkové knížky (P. Sís, L. Seifertová, R. Fučíková). Hravé obrázkové knížky založené na výtvarném experimentu (D. Urbánková, F. Skála), konceptuální knížky (D. Böhm – O. Buddeus, J. Franta – O. Horák). Komiks a grafický román (L. Lomová).

Obrázkové knížky vyžadují, abyste je vzali do ruky a zalistovali jimi. Kromě těch, které máte v četbě, doporučuji od uvedených autorů zejména ty, které se zakládají na rozmanitých výtvarných postupech a technikách: D. Urbánková *Adam a koleno*, Chlebová *Lhota*; F. Skála *Jak Čilek Lídu našel (mimořadně – ve Valdštejnské jízdárně v Praze má nyní Skála úžasnou výstavu)*. Recenze na konceptuální knížky (*Hlava v hlavě, Proč obrazy nemají názvy*) naleznete na iLiteratura.cz, ale zkuste si je sami prohlédnout – jsou hravé, nápadité.

Problematika regionu ve vztahu k literatuře pro mládež, pojetí regionu z historického i současného hlediska, region z žánrového pohledu (zejm. přírodní a historická tematika v literatuře pro mládež, folklor). Významné osobnosti spjaté s literaturou pro mládež v moravském regionu, autoři, nakladatelství, časopisy, instituce (od počátku LPM do současnosti).

Dané téma vnímám jako průřezové. Při studiu si zkuste uvědomit, zda mají autoři nějaké vazby k moravskému regionu (přemýšlejte i o tom, zda v dnešním globalizovaném světě má vazba k regionu nějaký význam). S vymezením pojmu region, regionální jste se určitě setkali i v jiných disciplínách; uvažujte tedy o něm i v souvislostech literárních. Určitě si sami vybavíte řadu autorů, kteří byli s moravským regionem ve své tvorbě úzce spjati (zejména v 19. století a v první polovině minulého století).